

מדד הקול הישראלי מאי 2021

פרופ' תמר הרמן וד"ר אור ענבי

ממצאים עיקריים

- ❖ כבחודש הקודם גם במאי – ככל הנראה על רקע מבצע "שומר החומות" – ממשיכה הירידה החדה בשיעור האופטימיים לגבי עתיד הביטחון הלאומי של ישראל. בפעם הראשונה מאז התחלנו למדוד מדובר במיעוט בלבד של אופטימיים. נרשמה גם ירידה נוספת באופטימיות לגבי עתיד הדמוקרטיה בישראל. גם בנושא זה שיעור האופטימיים הוא כמעט הנמוך ביותר לאורך זמן.
- ❖ כשלושה רבעים מבין היהודים וכעשירית מן הערבים סבורים כי ההחלטה של ישראל לצאת למבצע "שומר החומות" הצדיקה את עצמה. בשמאל (יהודים) מוצאים אותה מוצדקת בדיעבד קצת פחות ממחצית ממי שהגדירו עצמם שמאל לעומת רוב ברור במרכז ובימין.
- ❖ רוב גדול בציבור היהודי מתנגד לטענה כי הפעלת הכוח במסגרת המבצע הייתה מופרזת וגבתה מחיר גבוה מדי בחיי אזרחים בעזה. רק מיעוט קטן בקרב הערבים סבור כך. גם בנושא זה מצאנו כי בשמאל ההתנגדות לטענה היא אמנם נחלת הרוב, אבל רוב קטן מאשר נמצא במרכז ובימין.
- ❖ הציבור היהודים חצוי שווה בשווה בשאלה האם על ישראל לקחת בחשבון בעת תכנון מבצע צבאי גם את השלכותיו על יהדות העולם.
- ❖ מתברר כי תחושת הפסימיות לגבי עתיד הביטחון הלאומי מתרכזת דווקא במישור הפנימי. השיעור הגבוה ביותר אמרו כי האיום העיקרי שעמו מתמודדת כיום ישראל הוא המתח בין אזרחי ישראל היהודים והערבים.
- ❖ אם תקום ממשלה חדשה, שני הנושאים המרכזיים בהם הציבור סבור שעליה לעסוק הם הגברת האחדות בעם וסגירת הפערים החברתיים-כלכליים.
- ❖ היושרה של ראשי המפלגות: עבור אף אחד מ-13 ראשי המפלגות לא נמצא רוב הסבורים כי מידת היושרה שלו היא די גבוהה או גבוהה מאוד. עם זאת, בכלל הציבור בראש הרשימה של מי שנחשבים בעלי יושרה ניצבים גנץ, לפיד ומיכאלי, ובתחתיתה – ראשי המפלגות הערביות (עבאס ועודה) והחרדיות (גפני ודרעי).
- ❖ רוב ברור בציבור סבורים כי על הנשיא הנבחר לא להתערב במהלך משפט נתניהו ולא לחון אותו בשלב זה או אחר.

פרופ' תמר הרמן: "הציבור מגיב על אירועי העת האחרונה בירידה באופטימיות בעיקר לגבי עתיד הביטחון הלאומי, אופטימיות שעד לאחרונה הייתה גבוהה מאוד, בניגוד למידה הנמוכה של האופטימיות לגבי עתיד השלטון הדמוקרטי בישראל. ועם זאת, האיום הנתפס העיקרי איננו חיצוני – לא היחסים עם הפלסטינים או איראן, אלא היחסים בין יהודים וערבים. הדבר בא לידי ביטוי גם בהצבת הגברת האחדות בעם כיעד העיקרי שעל הממשלה הנכנסת לטפל בו".

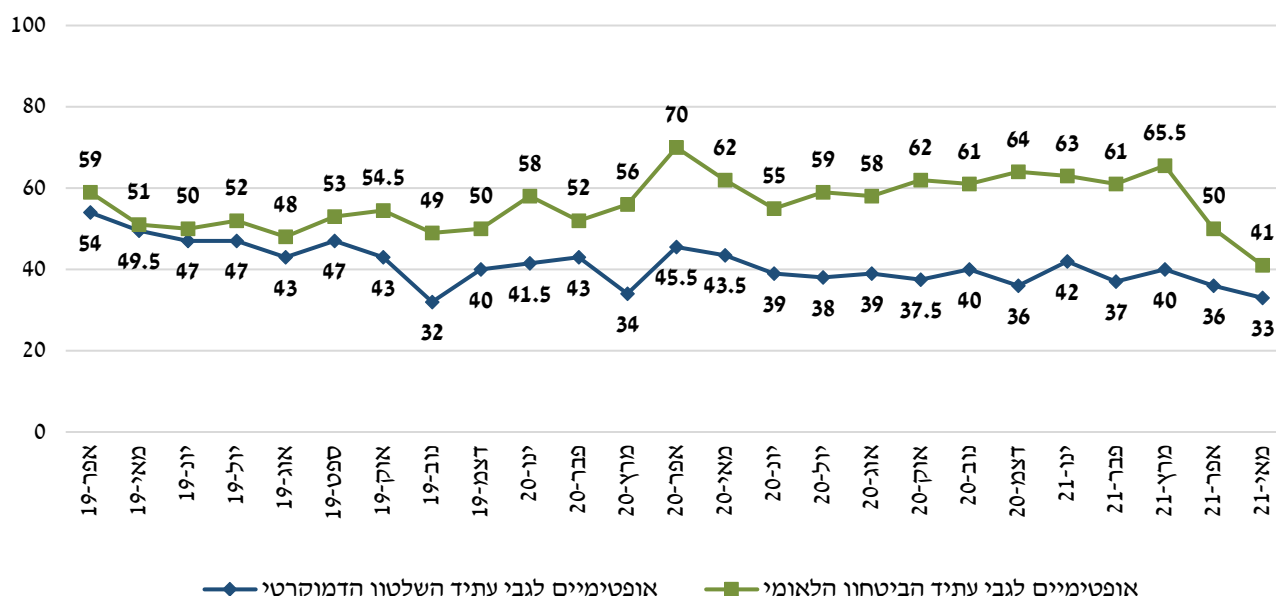
מצב הרוח הלאומי

מזה חודשיים אנו עדים לירידה תלולה באופטימיות לגבי מצב הביטחון הלאומי של ישראל: משני שלישים שהיו אופטימיים בנדון בחודש מרץ (כלל המדגם), צנח שיעור האופטימיים ל-41% החודש, כלומר בכ-25% בחודשיים. זהו השיעור הנמוך ביותר של אופטימיים לגבי עתיד הביטחון הלאומי מאז החלנו במדידות באפריל 2019. יתירה מזו, בפעם הראשונה מדובר במיעוט בלבד של אופטימיים.

ההבדל בין מדגם היהודים למדגם הערבים גדול: שיעור האופטימיים בנוגע לביטחון בקרב היהודים גבוה במידה ניכרת מאשר בקרב הערבים – 44% לעומת 24%. גם ההבדלים בין המחנות הפוליטיים השונים הם ניכרים, אם כי באף אחד מהם אין כיום רוב של אופטימיים: שמאל 33%, מרכז 41%, ימין 49%.

גם בשיעור הביטחון בעתיד הדמוקרטיה בישראל נמשכת הירידה והוא עומד על שליש בלבד, המדידה השנייה מהתחזית מתחילת המדידות. גם כאן יש הבדל גדול בין יהודים לערבים, אם כי בשתי הקבוצות מדובר במיעוט: יהודים 35% אופטימיים לגבי עתיד השלטון הדמוקרטי בישראל לעומת 25% בלבד בקרב הערבים. יש גם הבדלים בין שלושת המחנות הפוליטיים (יהודים), אבל שוב – גם כאן מדובר במיעוט של אופטימיים בכל מחנה: שמאל 29%, מרכז 32%, ימין 38%.

אופטימיים לגבי עתיד הדמוקרטיה הישראלית ולגבי עתיד הביטחון הלאומי, אפריל 2019-מאי 2021 (%), כלל (המדגם)

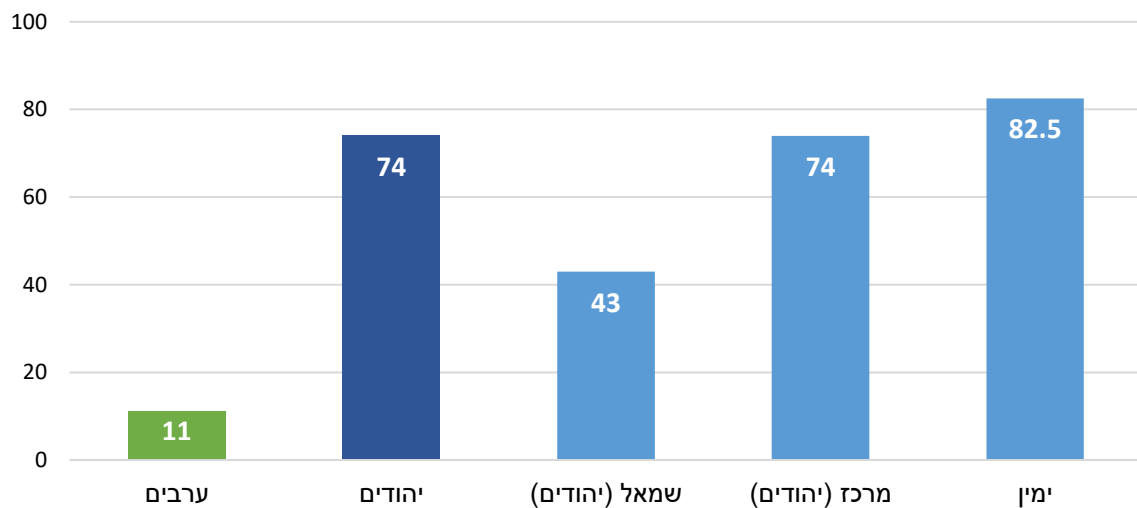

ואולם, מגמת הירידה הכללית אינה ניכרת בכל אחד מהמחנות הפוליטיים (יהודים): כנראה בשל ההתקדמות להקמת ממשלת שינוי: בשמאל חלה דווקא עלייה בשיעור האופטימיים לגבי עתיד השלטון הדמוקרטי בישראל: לפני חודש רק 15% היו אופטימיים וכיום 30% גם במרכז נרשמה עלייה מ-26% ל-32%. לעומת זאת בימין חלה בחודש האחרון ירידה במידת האופטימיות לגבי עתיד השלטון הדמוקרטי, מ-47% ל-38%.

מבצע "שומר החומות"

צידוק בדיעבד – כמעט שני שלישים מכלל הציבור סבורים כי החלטתה של ישראל לצאת למבצע "שומר החומות" הייתה מוצדקת בדיעבד. ההבדל בנושא זה בין יהודים לערבים הוא אדיר: בקרב היהודים כשלושה רבעים (74%) סבורים כי ההחלטה הצדיקה עצמה לעומת 11% בלבד בקרב הערבים. גם בין המחנות הפוליטיים (יהודים) מצאנו הבדלים גדולים, כאשר בנושא זה המרכז קרוב יותר לימין מאשר לשמאל: בשמאל 43% סבורים שההחלטה לצאת למבצע הצדיקה את עצמה, לעומת רוב של 74% המצדיקים אותה בדיעבד במרכז ו-82.5% בימין.

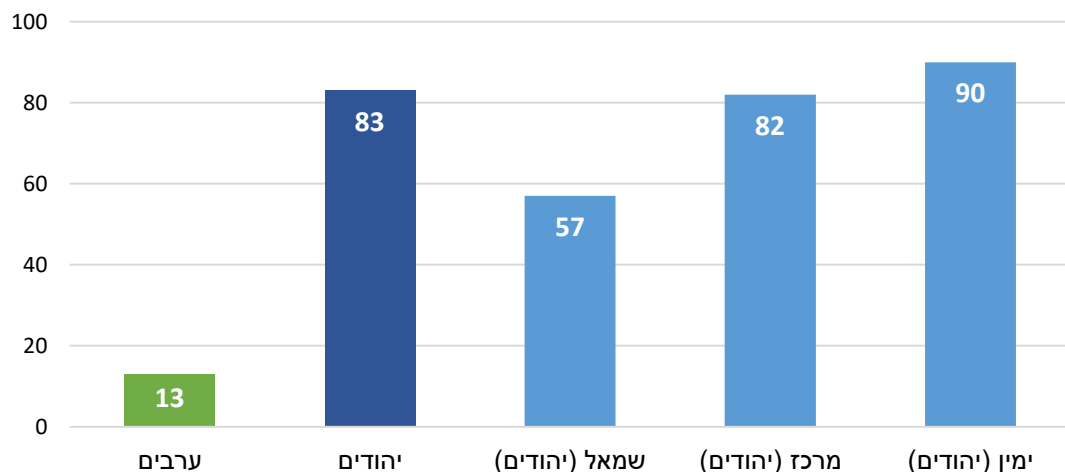
שיעור הסבורים כי ההחלטה לצאת למבצע "שומר החומות" הייתה מוצדקת, לפי משתנים שונים (%)

הפעלת הכוח – על רקע הביקורת הבינלאומית החריפה על ישראל בנוגע להפעלת הכוח בזמן המבצע שאלנו: "יש הטוענים כי צה"ל הפעיל במבצע שומר החומות כוח חזק מדי וגרם בכך לפגיעה לא מוצדקת באזרחים בעזה. האם אתה תומך או מתנגד לקביעה זו?" בקרב היהודים רוב גדול (83%) דוחים טענה זו, בעוד שבקרב הערבים רוב ברור (64%) דווקא מקבלים אותה.

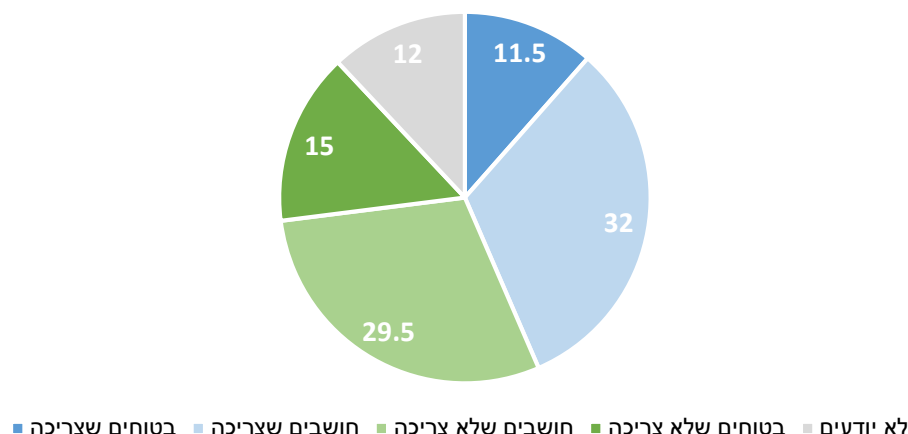
פילוח מדגם היהודים לפי מחנות פוליטיים העלה כי יש רוב למתנגדים לטענה זו בשלושת המחנות ואולם הרוב הזה שונה מאוד, כאשר גם כאן המרכז קרוב יותר לימין מאשר לשמאל: בשמאל 57% מתנגדים, במרכז 82% ובימין 90%.

מתנגדים לטענה כי צה"ל הפעיל במבצע שומר החומות כוח חזק מדי וגרם בכך לפגיעה לא מוצדקת באזרחים בעזה, לפי משתנים שונים (%)

רלוונטיות ההשפעה של יציאה למבצע צבאי על יהדות העולם – על רקע ריבוי התקריות האנטישמיות במקביל למבצע שאלנו: "לדעתך, האם ישראל צריכה או לא צריכה להביא בחשבון בעת קבלת החלטות על מהלכים צבאיים ומדיניים את השפעתם הצפויה על יהדות העולם?" הציבור היהודי חלוק שווה בשווה בין הסבורים שעליה להביא זאת בחשבון (43.5%) לעומת 44.5% הסבורים שזה אינו צריך להיות שיקול בהחלטה האם לצאת למבצע צבאי.

האם ישראל צריכה או לא צריכה להביא בחשבון בעת קבלת החלטות על מהלכים צבאיים ומדיניים את השפעתם הצפויה על יהדות העולם? (% , כלל המדגם)

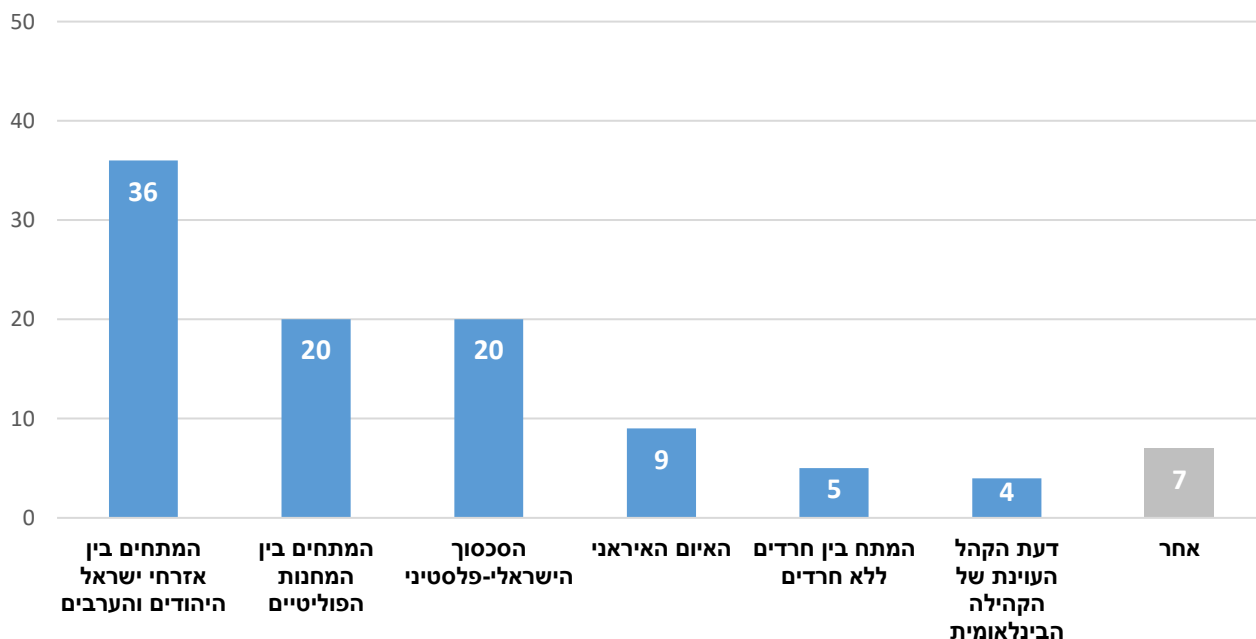

מעניין במיוחד הוא הממצא כי בשמאל נמצא רוב קטן (51%) המצדד בכך שישראל תביא בחשבון בעת יציאה למבצע צבאי את השלכותיו על יהדות העולם, שעה שבמרכז ובימין אין רוב כזה (בהתאמה 44.5% ו- 43%). פילוח של התשובות לשאלה זו לפי הגדרה עצמית על הרצף חרדי-חילוני העלתה כי רק בקרב החרדים יש רוב הסבורים כי ההשפעה על יהדות העולם של יציאה למבצע צבאי צריכה להשפיע על ההחלטה לגבי יציאה למבצע כזה (56%). בין שאר הקבוצות אין הבדלים גדולים והן חצויות בשאלה זו.

האיום המרכזי על מדינת ישראל

למרות האמור לעיל בנוגע לרמת האופטימיות הנמוכה לגבי הביטחון הלאומי של ישראל, מצאנו כי האיום הביטחוני החיצוני אינו זה הנתפס כיום בציבור כאיום המרכזי על ישראל. כנראה על רקע התפרצויות האלימות בערים המעורבות, דווקא המתחים שבין אזרחי המדינה היהודים והערבים נתפסים כאיום המרכזי (36%) על ישראל. לאחריהם המתחים בין המחנות הפוליטיים והסכסוך הישראלי-פלסטיני (20% בשני המקרים). רק מיעוט סבור כי שאר הנושאים (האיום האיראני, המתח בין היהודים החרדים ללא חרדים ודעת הקהל העוינת של הקהילה הבינלאומית) מהווים האיום המרכזי על מדינת ישראל.

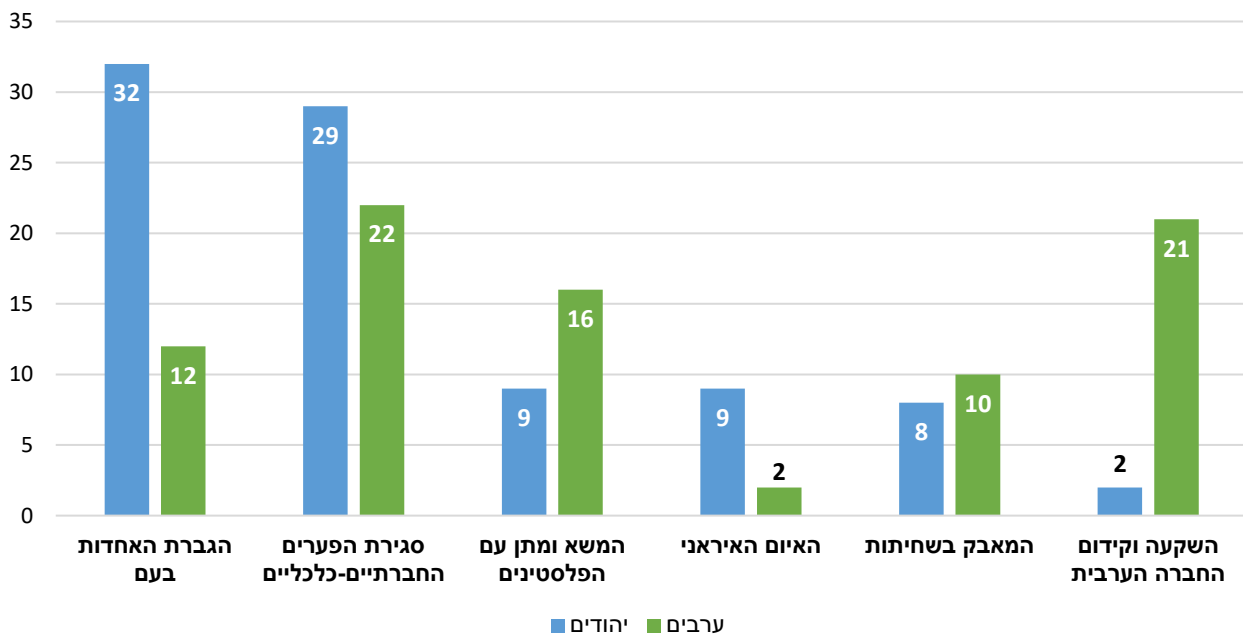
האיום המרכזי על מדינת ישראל (% , כלל המדגם)

היעד מרכזי של ממשלה ישראל

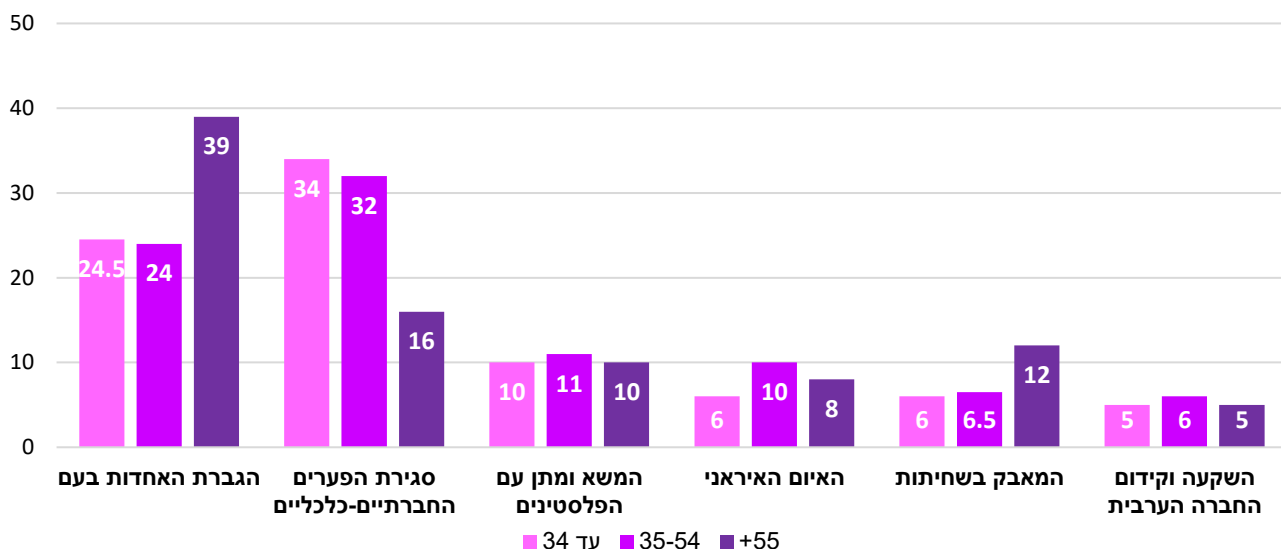
שאלנו: "אם תקום ממשלה חדשה, מבין הנושאים הבאים מהו, לדעתך, הנושא החשוב ביותר שיהיה עליה לטפל בו?" לדעת הציבור הישראלי שני הנושאים המרכזיים לטיפול הם: הגברת האחדות בעם (29%) וסגירת הפערים החברתיים-כלכליים (28%), כאשר הרחק מאחור ממוקמים המשא ומתן עם הפלסטינים (10%), האיום האיראני והמאבק בשחיתות (8% כל אחד). לנוכח הערכת האיום הגבוהה של המתח בין אזרחי ישראל היהודים והערבים, ממצא מעניין ומדאיג הוא שהיעד "השקעה וקידום החברה הערבית", הגיע למקום האחרון בסדרי העדיפויות של הציבור היהודי, אך למקום השני אצל הציבור הערבי. כלומר מדובר בציבורים שסדרי העדיפויות שלהם שונים מאוד.

מהו הנושא החשוב ביותר שיהיה על הממשלה הבאה לטפל בו (% , יהודים וערבים)

פילוח הנושא החשוב ביותר שעל הממשלה הבאה לטפל בו לפי גיל המרואיינים מעלה כי הנושא החשוב ביותר למבוגרים (+55) הוא הגברת האחדות בעם, בעוד שהנושא החשוב ביותר לצעירים יותר הוא סגירת הפערים החברתיים-כלכליים (עד 34% ; 35-54% : 32%).

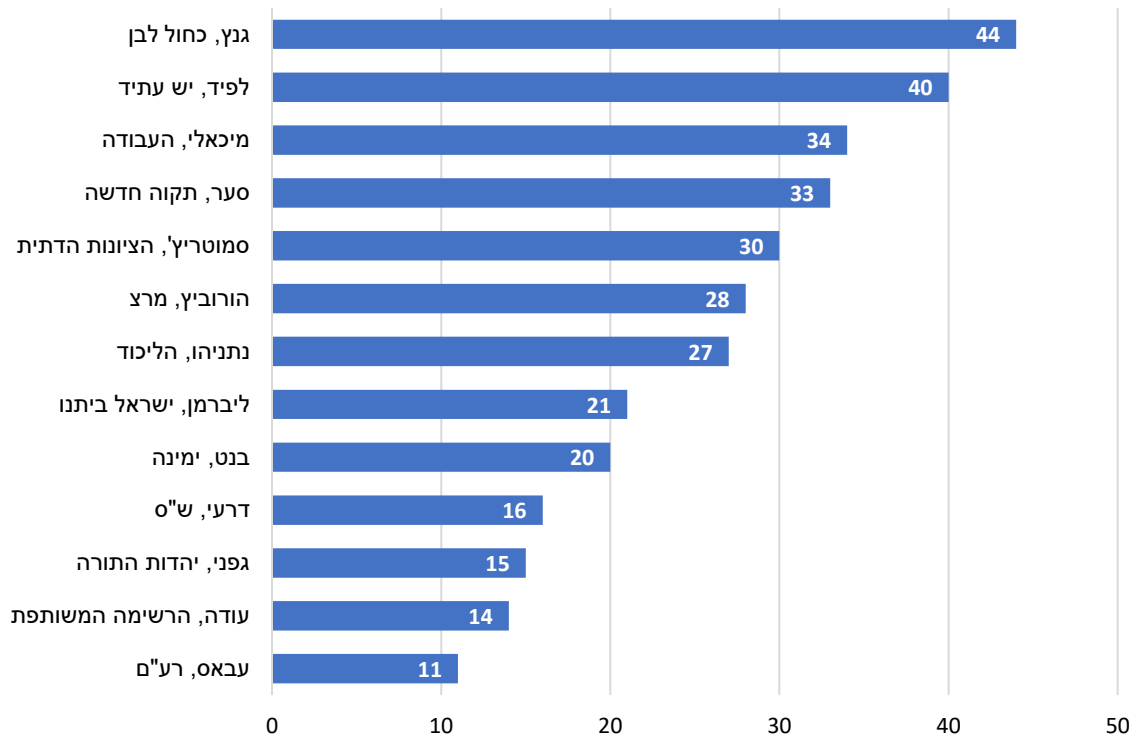
מהו הנושא החשוב ביותר שיהיה עליה לטפל בו (% , כלל המדגם, לפי גיל)

היושרה של ראשי המפלגות בישראל

שאלנו: "איזה ציון אתה נותן למידת היושרה של כל אחד מראשי המפלגות, על סולם שבין 1=כלל לא ישר ועד 5=ישר במידה רבה מאוד?" ככלל, הציון שנותן הציבור הישראלי למנהיגיו על מידת היושרה שלהם נמוך. כל 13 ראשי המפלגות נחשבים בעיני רוב בציבור חושב כבעלי יושרה נמוכה. מבניהם, המנהיג שזוכה לציון הגבוה ביותר הוא בני גנץ, ראש כחול לבן (44% - מידת היושרה די רבה או רבה מאוד). במקום השני נמצא ראש מפלגת יש עתיד, יאיר לפיד (40%). את הרשימה סוגרים ראשי המפלגות החרדיות (משה גפני 15% ואריה דרעי 16%), וראשי המפלגות הערביות (מנסור עבאס 11% ואיימן עודה 14%).

מידת היושרה של ראש/ת המפלגה די גבוהה/ גבוהה מאוד (% כלל המדגם)

פילוח שיעור אלה המייחסים לראשי המפלגות יושרה רבה לפי מחנות פוליטיים (יהודים) והציבור הערבי, מעלה כי בימין סמוטריץ' נתפס כמנהיג בעל היושרה הרבה ביותר (44%) ומיד לאחריו נתניהו (42%) וגנץ (42%). במרכז לפיד נחשב על ידי השיעור הגבוה ביותר כבעל יושרה רבה (66%) ואחריו גנץ (62%) ומרב מיכאלי (51%). במחנה השמאל תופסים הרוב את מיכאלי כבעלת יושרה רבה (86%), אחריה הורוביץ (80.5%) ולפיד (74%). בציבור הערבי אף מנהיג מפלגה לא הוערך כבעל יושרה גבוהה על ידי הרוב במקום הראשון בציבור זה עודה (42%), אחריו לפיד (31%) והורוביץ (27%).

מידת יושרה די גבוהה/ גבוהה מאוד (%)

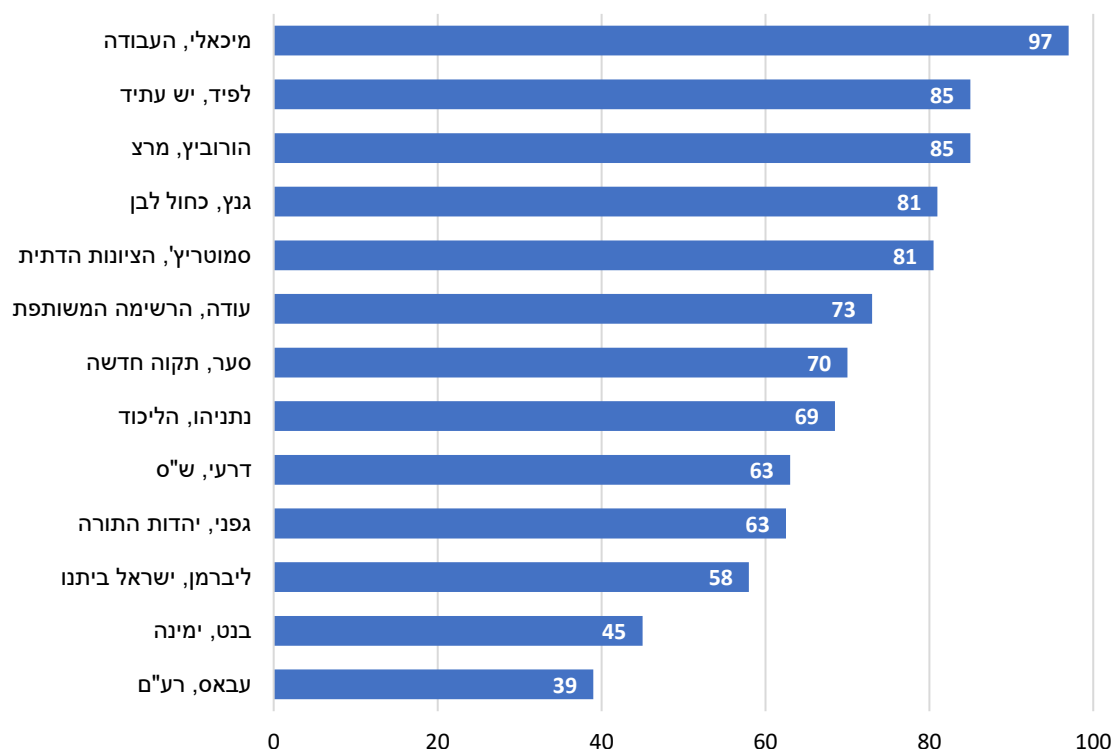
ערבים	שמאל (יהודים)	מרכז (יהודים)	ימין (יהודים)	
9	6	13	42	ראש הליכוד בנימין נתניהו
31	74	66	26	ראש יש עתיד יאיר לפיד
11	4	8	22	ראש ש"ס אריה דרעי
21	66	62	40	ראש כחול לבן בני גנץ
7	7	5	22	ראש יהדות התורה משה גפני

23	86	51	22	ראשת העבודה מרב מיכאלי
11	24	23	21	ראש ימינה נפתלי בנט
18	41	27	17	ראש ישראל ביתנו אביגדור ליברמן
14	57	44	32	ראש תקווה חדשה גדעון סער
27	80.5	38	15	ראש מרצ ניצן הורוביץ
42	34	7	4	ראש הרשימה המשותפת איימן עודה
7	22	18	44	ראש הציונות הדתית בצלאל סמוטריץ'
22	21	10	7	ראש רע"ם מנסור עבאס

פילוח מידת היושרה בהתאם למפלגה לה הצביעו בבחירות האחרונות מעלה כי כמעט כל מי שהצביע למפלגת העבודה (97%) סבור כי ראשת המפלגה מיכאלי ישרה במידה די רבה או רבה מאוד, אחריה ראשי יש עתיד ומרצ (85% כל אחד), כאשר גם ראשי כחול לבן והציונות הדתית זוכים מבחירהם לציונים גבוהים במידת היושרה שלהם (81% לכל אחד מהם).

מנגד, רק מיעוט מבחרי רע"ם ייחסו למנסור עבאס יושרה רבה (39%) וכן מיעוט מבחרי ימינה העריכו כך לגבי נפתלי בנט (45%).

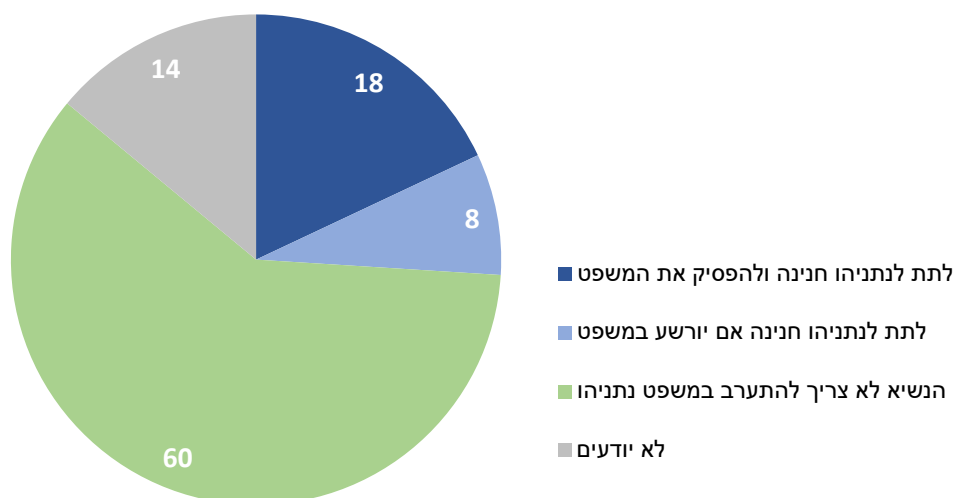
מידת היושרה של ראש/ת המפלגה לה הצביעו בבחירות האחרונות בבחירות די גבוהה/ גבוהה מאוד (% , כלל המדגם)

הנשיא ומשפט נתניהו

מדי פעם עולה הצעה כי כדי לצאת מן הסבך הפוליטי ולהרגיע את הרוחות בציבור הנשיא הנבחר יחון את נתניהו, בין אם כבר בשלב המשפט או לאחר שיוורשע בדין. מתברר כי רוב הציבור (60%) מתנגדים להתערבות של הנשיא בתהליך המשפטי של נתניהו.

הצעד הנכון שעל הנשיא לעשות למקרה שיתבקש להידרש לעניין משפט נתניהו, לפי משתנים שונים (%) , כלל המדגם)

ההבדלים בין המחנות הפוליטיים (יהודים) הם גדולים, אבל גם בימין אין רוב המעוניינים בחנינה. שיעור הסבורים שעל הנשיא לא להתערב בעניין מגיע בשמאל ל-95%, במרכז ל-76% ובימין ל-48% (כאן 31% תומכים בכך שהוא יפסיק את המשפט ו-8% בלבד בכך שיחון את נתניהו אם יורשע בדיון).

מדד הקול הישראלי מאי 2021 נערך על-ידי מרכז ויטרבי לחקר דעת קהל והמדיניות במכון הישראלי לדמוקרטיה. בסקר, שנערך באינטרנט ובטלפון (השלמות של קבוצות שאינן מיוצגות כראוי במרשתת) בין התאריכים 30-31/5/2021, רואיינו 615 איש ואשה בשפה העברית ו-150 בשפה הערבית, המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם $\pm 3.59\%$ ברמת ביטחון של 95%. עבודת השדה בוצעה על ידי מכון מדגם. לקובץ הנתונים המלא ראו:

<https://dataisrael.idi.org.il>